

Ο ξένος των Χριστουγέννων

Στέφανος Δάφνης

Με τα παιδιάτικα μάτια μου, έβλεπα πίσω από το τζάμι, τη σημαία του Παλαμηδιού, του κάστρου τ' Αναπλιού ψηλά και το σκοπό τυλιγμένο στο μανδύα του, να πηγαينوέρχεται στην τάπια με το τουφέκι στον ώμο. Στο φόντο του ουρανού η σιλουέτα του γραφόταν τεράστια, επιβλητική. Κάμποσες οριές πιο κάτω σάλευαν χαμόκλαδα, φραγκοσουκιές πρασίνιζαν κρεμασμένες στο βάραθρο.

Εκείνη η μέρα, η γκριζα η βουβή, ήταν τα Χριστούγεννα. Τα καρτερούσαμε με τόσον πόθο μικροί και μεγάλοι. Εμείς για να λευτερωθούμε από τα θρανία του σχολείου κι εκείνοι από τη μονοτονία της δουλειάς, να γιορτάσουμε στη λιακάδα, στο ξέφωτο, που κάποιες φορές γιομίζει θάματα τον κάμπο μας, με μυρουδιές από άγρια ζαμπάκια και με τις πορτοκαλιές φορτωμένες μικρούς ήλιους. Μα να που ο χειμώνας μας έκλεισε μέσα και περιόρισε σε σπιτιάτικο το γιορτάσι. Ήταν ευτυχισμένα τα χρόνια εκείνα τα ειρηνικά.

Τα σπίτια μας πλήρη πάσης αγαθότητος ευδιάζαν από τα φρεσκοψημένα χριστόψωμα αντηχούσαν από κάλαντα και μουσικά όργανα. Θυμούμαι πως το μεσημέρι καθίσαμε στο τραπέζι πιο πολλοί από 12 νομάτοι. Μα για να καθίσουμε έπρεπε να περιμένουμε τον παππού που ερχόταν από το Άργος. Και ο παππούς άργησε κομμάτι κ ήρθε χτυπημένες δώδεκα γιατί το τρένο είχε καθυστέρηση.

Ήρθε ο παππούς και με όλα του τα γεράματα, ανέβηκε σα πουλί την ξυλένια σκάλα και η βράκα του η μεταξωτή έτριζε φρου φρου ανεβαίνοντας. Στο άνοιγμα της πόρτας, η λεβέντικη κορμοστασιά του μας φανερώθηκε σαν άγγελος παρουσίας, πατριαρχική. Στραβά, το κόκκινο φέσι με τη γαλάζια φούντα ανάρριχτη στον ώμο, φρεσκοξυρισμένος πασίχαρος.

«Γεια χαρά σας!»

«Καλώς τον παππού!»

«Χρόνια πολλά! Καλά και τιμημένα!»

«Αμήν παππού!»

Καθίσαμε στο τραπέζι. Στην κορφή ο παππούς. Βγάζοντας το φέσι του, το 'ριξε στο μεντέρι. Έπειτα σήκωσε τις παλάμες και χάιδεψε τα άσπρα του μαλλιά που φούντωναν γύρω στο κεφάλι σαν αγιοστέφανο. Πήρανε γύρω θέσεις ο μπαρμπάδες, οι θειάδες, τα πρωτοξαδέρφια, ολάκερο το σόι. Η αδελφούλα μας η Αγγελικούλα η ωραιοκάμωτη, βοηθούσε τη μητέρα στο συγύρισμα του τραπεζιού. Σα δώρο βασιλικό πάνω σε ασπίδα γυαλιστερή, πρόβαλε ο ψητός διάνος, παραγεμισμένος με κάστανα και κουκουνάρια και μπαχαρικά. Ένα μεγάλο χριστόψωμο κόπηκε φέτες. Η μυρουδιά των ψητών κεντούσε τα ρουθούνια. Στο παλιό τζάκι, τρίζανε τα ξύλα. Ο παππούς, σήκωσε το χέρι και τον μιμηθήκαμε όλοι. Οι άνθρωποι στις επαρχίες τρώνε. Δηλαδή το κάνουνε δουλειά το φαγοπότι. Κι ένα χριστουγεννιάτικο τραπέζι

γίνεται σωστή λειτουργία, για τούτο δεν πρέπει να φανεί παράξενο πως το βασίλειο του ήλιου, βρήκε τους περισσότερους μας στο τραπέζι ακόμη, φορτωμένο, με πορτοκαλόφλουδες και τσόφλια καρυδιών και ποτήρια, που όσο να αδειάσουν γέμιζαν κοκκινέλι της Περαχώρας και γλυκόπιτο Αϊγιωργήτικο.

Ωστόσο ο καιρός χειροτέρευε. Τα τζάμια της τραπεζαρίας νοτισμένα, δείχνανε πως όξω το κρύο έσφιγγε. Σε μια στιγμή, η ψυχοκόρη μας η Βαγιώ, μπαίνοντας με τη μπουκάλα γεμάτη είπε: «Χιονίζει όξω. Απόψε θα το στρώσει.»

«Η φωτιά μας κοντεύει να σβήσει» είπε η μητέρα.

«Βαγιώ, πήγαινε στο κατώ να φέρεις ξύλα».

Το κατώ ήταν κοντά στη σκάλα. Υπόγειο, τούρκικου σπιτιού όπου σωριάζαμε τις σοδειές της χρονιάς, γιομάτο πιθάρια, σκάφες, ξύλα και κάρβουνα.

Η Βαγιώ άναψε το λυχνάρι και κατέβηκε. Μα σε λίγο ξαναήρθε, χωρίς ξύλα, αλαφιασμένη και χλωμή. Το σβησμένο λυχνάρι έτρεμε στα χέρια της.

«Μπα, τι έχεις Βαγιώ; Τι τρέχει;»

«Κυρά, κάποιος είναι. Κάποιος» τσέβδιζε η χωριατοπούλα.

«Μίλα καλά! Τι λες;»

«Κάποιος είναι λέω κυρά, κάτω από τη σκάλα. Κουβαριασμένος και φοβάμαι η έρημη.»

«Δημήτρη, άιντε να ειδείς.» πρόσταξε ο παππούς έναν από τους θείους μου. Ο Δημήτρης σηκώθηκε και γρήγορα ακούστηκαν οι μπότες του να τρίζουν κατεβαίνοντας τη σκάλα.

«Κανέναν καλικάτζαρο θα είδε η Βαγιώ!» γέλασε ο δεύτερος θείος μου, ο Θανάσης, χαράσσοντας κάστανα και χώνοντας τα στη θράκα. Μα σε λίγο ακούστηκαν πάλι περπατησιές στη σκάλα κι ομιλίες. Η πόρτα άνοιξε και φανερώθηκε πάλι ο Δημήτρης μα όχι μόνος. Ένας άλλος άνθρωπος, άγνωστος, ήταν μαζί του. Θα έλεγε κανείς πως ο θείος μου τον έφερνε με το στανιό.

«Έμπα μέσα!» του λέγε.

«Μην ντρέπεσαι, χρονιάρια μέρα σήμερα! Έμπα να ζεσταθείς!»

Μα εκείνος φαινότανε πως κομπιάζει, ώσπου ο θείος μου τον έσπρωξε αλαφρά από τον ώμο και ο ξένος βρέθηκε στην τραπεζαρία.

«Τι 'ναι τούτος;» ρώτησε ο παππούς.

«Δεν τότε βλέπετε; Ζητιάνος ο φουκαράς. Καθότανε μαζεμένος κάτω από τη σκάλα και τρεμούλιαζε σα ζαγάρι! Και κάνει ένα ξεροβόρι όξω! Μπρρ..»

Κοιτάξαμε τον ξένο. Η κακομοιριά έβγαινε απ' όλο του το κορμί. Θα 'τανε πενηντάρης, λιγνός, κίτρινος, τα γένια του ψαρά κι αχτένιστα μοιάζαν με αφάνα. Ούτε κασκέτο φορούσε, ούτε παπούτσια. Ήτανε σκεπασμένος με κάτι κουρέλια που αφήνανε γυμνά εδώ και εκεί τα μέλη του. Μόλις βρέθηκε μέσα, γύρισε τα μάτια του γύρω φοβισμένα σαν αγρίμι και ύστερα

κοίταξε και την πόρτα που την έκλεινε η κορμωστασιά του θείου μου, του Δημήτρη. Έκανε μια κίνηση σα να 'θελε να ξεφύγει, μα ο παππούς μου του χαμογέλασε καλόβολα και του είπε με τη γλυκιά φωνή του:

«Γιατί; Κάτσε κεί δα στο τζάκι να ζεσταθείς καφερέ!», εκείνος ακόμα δίσταζε.

Ο Δημήτρης προχώρησε, και ακουμπώντας το χέρι του απάνω στον ώμο του, τον ησύχασε.

«Κάτσε που σου λένε! Εδώ είμαστε όλοι χριστουγεννιάτικοι! Θα το κάψουμε σήμερα!»

Ήτανε στο κέφι ο θείος μου. Γιόμισε ένα ποτήρι κρασί ως τα χείλια. Το 'δωσε στον ξένο και του είπε: «Πιέιτο αδερφέ, να πάνε κάτω τα φαρμάκια! Γιοματάρι ξέρεις! Έλα ρούφα το!».

Ο άγνωστος πήρε το ποτήρι, καθώς το χέρι του έτρεμε χύθηκε λίγο κρασί στο χαλί. Κοίταξε χάμω.

«Με συμπαθάτε» μουρμούρησε βραχνά.

«Δεν πειράζει δα! Χρόνια πολλά! Γούρι είναι!» του απάντησαν.

Με μια ρουφηξιά άδειασε το ποτήρι του.

«Μπράβο σου!» φώναξε ο Δημήτρης.

«Τώρα αδερφέ κάθισε εκεί να την τυλώσεις!».

Η φωτιά θρεμμένη με νέα κούτσουρα λαμπάδιαζε πρόσχαρα. Ο άνθρωπος καθισμένος σταυροπόδι μπροστά στο τζάκι, κρατούσε ανάμεσα στα γόνατα του το πιάτο με το κρέας που του 'χε φέρει η Βαγιώ, μασούλιζε λαίμαργα κοιτάζοντας πότε πότε κλεφτά τους άλλους γύρω του.

Σε κάποια στιγμή η μητέρα μου τον ερώτησε «Από πού είσαι μπάρμπα».

Ο άνθρωπος δεν μίλησε αμέσως. Σταμάτησε το μάσημα και σήκωσε το πρόσωπο κοιτάζοντας τηνε.

«Ντόπιος;» ξαναρώτησε η μητέρα μου.

Με φωνή βαθιά, σα φερμένη από μακρός, από καμιά σπήλια, μουρμούρησε: «Όχι. Ξομερίτης είμαι.»

«Και δεν έχεις φαμελιά; Δεν έχεις σπίτι;»

«Ε, Ανθή! Φτάνει!» πρόσταξε ο παππούς.

«Ας δίνουμε του φτωχού κι ας μη ρωτάμε».

Είχαν επισημότητα τα λόγια εκείνα του παππού, που καθισμένος στην πολυθρόνα του φάνταζε μεγαλόπρεπος σαν ο Δίας ο Ξένιος.

«Ας μη ρωτάμε».

Βράδιαζε πια. Η Βαγιώ άναψε την κρεμαστή λάμπα και έφερε τους καφέδες. Ο ξένος πάστρευε το πιάτο του. Άξαφνα μέσα στη βραδινή σιγαλιά ακούστηκε μια τουφεκιά και

αμέσως δεύτερη και τρίτη και τέταρτη, η μία πάνω στην άλλη. Μαζί ακούστηκαν φωνές φερμένες από πέρα. Άλλες από το κάστρο το Παλαμήδι, φωνές ταραγμένες. Οι άντρες μας πετάχτηκαν όρθιοι. Οι γυναίκες τρομαγμένες.

«Κάτι γίνεται στο Παλαμήδι» είπε ο παππούς ο πολύξερος.

Άντρες και γυναίκες βγήκανε στο μπαλκόνι χωρίς πια να λογαριάζουμε το κρύο. Στη δυτική τάπια του Παλαμηδιού που είναι κατά την πόλη στραμμένη, φώτα σαλεύανε βιαστικά.

Πέσανε ακόμη τρεις τουφεκιές και ύστερα από δυο στιγμές ένα ξαφνικό σάλπισμα ξέσκισε τον παγωμένο αέρα τρεμόσυρτο, σεργό μες στο σκοτάδι. Οι κάμαρες του Ιτς Καλέ αντιλάλησαν τη λαχτάρα του χαλκού.

Ένας ξάδερφος μου ο Κοσμάς που είχε κάνει και λοχίας στα ειδικά εξήγησε: «Α, το ξέρω γω το σάλπισμα τούτο. Κατάδικος το 'σκάσε από εκεί πάνω.»

Μπήκανε όλοι στην τραπεζαρία. Δεν μιλούσε κανένας. Η σιωπή βάραινε απάνω στα πράγματα και οι ματιές των αντρών πέσανε πάνω σε ένα κορμί διπλωμένο μπροστά στο τζάκι. Μια δυνατή πνοή ανέμου άνοιξε την μπαλκονόπορτα και έσβησε τη λάμπα. «Α» έκαναν ξαφνιασμένες οι γυναίκες. Το αντιλάλισμα της φωτιάς έπεφτε κοκκινωπό πάνω στον χριστουγεννιάτικο ξένο μας, τον άγνωστο και φώτιζε τη στεγνή του όψη, τα γκρίζα γένια του. Τώρα και των γυναικών οι ματιές βάραιναν απάνω του. Σα να κατάλαβε την αγωνία μας ο άνθρωπος, σηκώθηκε απότομα και χωρίς να μας καληνυχτίσει, χωρίς να βγάλει άχνα προχώρησε γρήγορα στην πόρτα κολλητά στον τοίχο και χάθηκε σαν φάντασμα. Δεν ακούστηκε ούτε η περπατησιά του στην σκάλα.

(Εικόνες του Παλαμηδιού. Ξέρετε πού βρίσκεται το Παλαμήδι;)

Λεξιλόγιο

Παλαμήδι: κάστρο στο Ναύπλιο,

Αναπλιού, το Ανάπλι: το Ναύπλιο,

τάπια: προμαχώνας, το μέρος του φρουρίου, του οχυρού από όπου κάποιος μπορούσε να μάχεται,

σιλουέτα: σκοτεινό ή ασαφές περίγραμμα, κυρίως του ανθρώπινου σώματος,

σάλευαν: κουνιούνταν,

ζαμπάκι: το φυτό νάρκισσος,

γιορτάσι: η γιορτή, ο γιορτασμός (η λέξη συναντιέται στη λογοτεχνία ή στη λαϊκή γλώσσα),

νομάτοι: άνθρωποι,

μεντέρι ή μιντέρι: είδος χαμηλού ανατολίτικου καναπέ,

διάνος: η γαλοπούλα, **νοτισμένα:** θολά από την υγρασία,

ψυχοκόρη: η θετή (με ανεπίσημη ή επίσημη υιοθεσία) κόρη κάποιου,

κατώ: το ημιυπόγειο ή ισόγειο τμήμα των παλαιών αστικών ή αγροτικών σπιτιών, που το χρησιμοποιούσαν ως βοηθητικό ή αποθηκευτικό χώρο,

με το στανιό: με τη βία, με το ζόρι,

κομπιάζω: μιλώ ή εκφράζομαι με δυσκολία,

ζαγάρι: κυνηγετικό σκυλί· κυνηγόσκυλο, λαγωνικό,

ξεροβόρι: ξερός και ψυχρός βοριάς,

αφάνα: κοινή ονομασία για ποικίλους άγριους και ακανθώδεις θάμνους,

γιοματάρι: το καινούριο κρασί από βαρέλι που μόλις ανοίχτηκε,

να την τυλώσεις: να φας, να χορτάσεις φαγητό,

ξωμερίτης: (λαϊκότρ.) αυτός που έχει έρθει από ξένο μέρος, που δεν είναι ντόπιος,

φαμελιά: οικογένεια,

παστρεύω: καθαρίζω,

αντιλάλιμα: ήχος που ακούγεται δυνατά ή σε μεγάλη έκταση